

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних наук України
Литовський університет медичних наук

**«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ МЕТОДИК
ТА ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ»**

Матеріали
Всеукраїнської науково-методичної конференції

(19–20 листопада 2020 року)

Присвячена 170-річчю заснування кафедри педагогіки

Харків – 2020

УДК 37.012(063)

Т33

Редакційна колегія:

Жукова О. А., доктор педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Іваненко Л. О. кандидат педагогічних наук, доцент, Начальник управління якості освіти ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Комишан А. І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Наливайко О. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, заступник декана факультету психології з наукової роботи.

Шведова Я. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради факультету психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (Протокол № 8 від 02 листопада 2020 р.)

**Т 33 Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій в освіті : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 19–20 листопада 2020 року / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. – 366 с.
ISBN 978-617-7912-69-8**

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

ISBN 978-617-7912-69-8

© Колектив авторів, 2020

© Кафедра педагогіки ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	10
Привітання проректора з науково-педагогічної роботи ХНУ імені В. Н. Каразіна Пантелеймонова А. В. та начальника Управління якості освіти ХНУ імені В. Н. Каразіна Іваненко Л. О. колективу кафедри педагогіки з ювілеєм	13
Привітання з нагоди 170-річчя заснування кафедра педагогіки завідувачем кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І. А. Зязюна НТУ «ХП», член-кореспондентом Національної академії педагогічних наук України доктором педагогічних наук, професором Романовським О. Г.	15
Кафедра педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна на сучасному етапі розвитку: досвід та здобутки	16

СЕКЦІЯ 1. СПІВВІДНОШЕННЯ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Башкір О.І. Професійно-педагогічна діяльність завідувача кафедри педагогіки Харківського педагогічного інституту Т. П. Гарбуза (1930–1933рр.)	22
Беспарточна О. І., Коваль Г. В. Генеза проблеми комунікативної компетентності майбутнього педагога у педагогічній спадщині	26
Бовдуй С. П., Лук'янова Г. Ю. Інтеграція традицій та інновацій як основа модернізації освітнього простору	31
Друганова О. М., Білик В. М. Внесок учених Харківського університету в становлення та розвиток педагогіки вищої школи (XIX – початок XX століття)	35
Євсєєва Г. П. Порушення академічної доброчесності у вищій освіті: нормативно-правовий вимір	41
Жукова О. А., Бібік К. І. Особливості організації процесу здобуття освіти в школі ХХ–ХХІ ст.	46
Жукова О. А., Міренкова В. Р. Особливості запровадження інноваційного освітнього процесу у школі ХХІ ст.	50

Жукова О. А., Худолій А. Л. Концепція НУШ: витоки та засадничі основи педагогіки партнерства	53
Закурдаєва О. В., Шамраєва В. М. Основні проблеми розвитку дистанційної освіти в Україні	58
Коваленко О. М. Методи навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.)	62
Котирло Т. В. Інноваційний підхід до професійного розвитку педагогічного персоналу у закладах педагогічного профілю ...	66
Кременчук А. С. Дослідження щодо формування полікультурної компетентності іноземних студентів-медиків	70
Кузнецова О. В., Караваєва М. В. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування навичок самоконтролю у молодших школярів	75
Мандрагеля В. А. Світовий досвід інновацій в освітньому процесі	78
Манойло І. С. Кафедра педагогіки: наукові пошуки та досягнення в організації освітнього процесу	81
Nalyvaiko O. Activity of the department of pedagogy of Kharkiv state university through the prism of the work of professor L. I. Gurevich	86
Okonkwo Emannuella ifeoma, Nekrashevych T. V. Aspectuality of professional competence of future doctors	87
Podolska Tetiana Subjectivity of personality of a student in education	90
Пономарьов О. С., Чеботарьов М. К., Харченко А. О. Педагогіка доби переходу від коеволюції людини і природи до їх жорсткого конкурування	93
Пономарьова Г. Ф., Колесниченко А. Ю. Управління самостійною роботою здобувачів вищої освіти як умова підвищення якості підготовки педагогічних фахівців	98
Skryl Oksana The personality in modern «paradigm of learning»	101
Стриженко Т. О., Каруник К. Д., Харківський В. С. Сучасна лекція: традиції та інновації	104
Ткаченко І. В. Розвиток національного виховання студентів технічного ЗВО	107

Шведова Я. В. Педагогічні науки в Харківському Інституті Народної освіти ім. О. О. Потебні	111
Шведова Я. В., Курилко О. Г. Онлайн-освіта: чи є вона повною альтернативою університетській?	116
Шведова Я. В., Луньова П. В. Організація освітньої системи в Японії	118
Шведова Я. В., Мішаткін А. Е. «Традиція» та «інновація» в освітньому просторі	125

СЕКЦІЯ 2. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА АКТУАЛЬНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ У ПРОСТОРИ ФОРМАЛЬНОЇ, НЕФОРМАЛЬНОЇ, ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ

Gintaras Janužis, Andrius Ivanauskas Virtual reality simulations in dental education	129
Беляєв С. Б. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів до розроблення та використання педагогічних технологій	136
Беляєв С. Б., Кривенко Ю. О. Шляхи реалізації засад педагогіки співпраці та формування колективу учнів початкової школи в умовах дистанційного навчання	140
Беспарточна О. І., Демиденко С. І. Роль особисто-орієнтованого виховання у професійній підготовці майбутніх педагогів	143
Беспарточна О. І., Пузь В. В. формування еколого-правових знань у майбутніх учителів біології	148
Беспарточна О. І., Углава Р. О. Методика формування самоосвітньої компетентності майбутніх педагогів професійного навчання	151
Брославська Г. М. Першокурсник та неформальні умови його освіти	155
Гирич З. І. Принципи навчання української мови іноземних студентів інженерного профілю	158
Гришко В. В. Напрями діяльності університетів третього віку: зарубіжний досвід	161

Дембіцька С. В., Кобилянська І. М., Кобилянський О. В. Формування працезохоронної компетентності студентів економічних спеціальностей як складової їхньої професійної компетентності	164
Дружиніна А. Є, Квасник О. В. Розвиток професійної компетентності майбутніх лікарів при використанні дистанційних тренінгів в безперервній медичній освіті	167
Жуков К. В., Діасамідзе Е. Д. Ефективність застосування активних методів при навчанні дисципліни «ортопедична стоматологія» у інтернатурі за спеціальністю «Стоматологія»	170
Жукова О. А., Вовк У. В., Бачуріна Д. С. Педагогічна майстерність як визначальний компонент діяльності викладача з упровадження сучасних технологій навчання	173
Жукова О. А., Карпікова Є. Є., Попрозман І. І. Учитель-фасилітатор: завдання, обов'язки, напрями діяльності	176
Жукова О. А., Савчук О. Д. Використання маніпуляційних технік у процесі міжособистісної взаємодії вчителя та учня: причини та результати	181
Жукова О. А., Семененко О. В., Стоянова В. С. Гейміфікація освітнього процесу: переваги та ризики впровадження	185
Земан І. О. Віртуальна музейна педагогіка в системі шкільної освіти	189
Ігнатюк О. А., Комишан А. І., Бикова М. В. Особливості організації професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи в умовах надзвичайно віддаленого навчання	192
Касьянова О. М. Моделювання безперервного професійного розвитку фахівців у контексті інноваційних змін	197
Кізіцька Т. І., Тарасенко Л. І., Юхно Л. В. Ментальні карти в освітньому процесі закладів фахової пердвищої освіти	201
Комишан А. І., Абрамова Є. О. Теоретичні аспекти організації самостійної роботи студента в умовах сьогодення	205
Комишан А. І., Банделет К. О. Формування культури професійного спілкування майбутніх педагогів-філологів засобами інтерактивних методів навчання	211

Комишан А. І., Колесникова А. А. Інформаційно-методичне забезпечення в умовах надзвичайного віддаленого навчання ...	216
Комишан А. І., Литвиненко Н. О. Успішність навчальної діяльності студентів в залежності від їхнього темпераменту	218
Кротюк В. А. Практично-орієнтоване навчання у системі підготовки військових фахівців	223
Кудрявцева Т. О., Строна О. В. Науково-методичний супровід підвищення кваліфікації педагогічних працівників Фахового коледжу НФаУ на сучасному етапі	229
Лисенко Г. І. Застосування портфоліо-технології в сучасній вищій школі	232
Макітренко К. О. Роль кафедри педагогіки в підготовці вчителя іноземних мов	235
Махновський С. С., Жменько М. В. Проблеми та перспективи впровадження інклюзивного середовища в закладах вищої освіти	238
Мкртічян О. А. Деякі питання підвищення якості компетенцій майбутнього вихователя	243
Онипченко П. М., Корнусь Ю. М., Невзоров В. П. Особливості впровадження дистанційного навчання у вищому військовому навчальному закладі	246
Панасенко Е. А., Лугінець Н. В. Формування soft skills компетентностей у здобувачів вищої освіти засобами проєктних технологій з роботодавцями	249
Пугач С. С., Пугач В. М. Формування правоохоронної компетентності студентів економічних спеціальностей як складової їх професійної компетентності	253
Радзімовська О. В. Психолого-педагогічна технологія розвитку професійної ідентичності учня ПТНЗ	256
Соболєва С. М. Активні методнавчання як засіб підвищення мотивації навчальної діяльності курсантів	261
Сошенко С. М., Топало Н. О. Роль інформатичної компетентності майбутніх інженерів у процесі професійної підготовки	266
Чепурна В. О. Blended-learning у фаховій підготовці студентів інженерно-педагогічних спеціальностей	269

Шведова Я. В., Фуйор П. В. Впровадження дистанційної форми навчання у вищій освіті в контексті інклюзивних практик	273
---	-----

СЕКЦІЯ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Акімова О. М., Ляшенко Л. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі в умовах епідемії коронавірусу	276
Акімова О. М., Орбченко Т. Ю. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі початкової школи	279
Акімова О. М., Саранча А. О. Навчання в початковій школі із використанням ресурсів інформаційно-комунікативних технологій	282
Баніт О. В., Харченко В. С., Доценко С. І. Компетентісний підхід: до питання про визначення змісту базових понять ...	285
Васильєва С. О., Агаркова Н. О. Діджеталізація в освітньому середовищі	289
Горетько Т. В. Спеціальності для підготовки менеджерів інформаційно-комунікаційних технологій: виклики сучасності	294
Калюжна А. Б., Лавріненко І. М. Кінодискурс як засіб набуття концептної компетенції	298
Кухаренко В. М. Компетентність у дистанційному курсі	302
Наливайко Н. А. Моделі змішаного навчання в ЗВО	306
Наливайко О. О., Бондаренко А. Ю., Кудасєва О. О. Цифрові ресурси супроводу дистанційного навчального середовища в КНР	308
Наливайко О. О., Вакуленко А. І., Землін Ю. С. Порівняльна характеристика класичного дистанційного навчання та його підвидів на прикладі викладання у закладах загальної середньої освіти	312
Наливайко О. О., Кулакова І. С., Резніченко Г. І. Освітні платформи дистанційного навчання в КНР	316
Наливайко О. О., Малютіна А. О. Педагогічний потенціал цифрових додатків для вивчення мов	319

Наливайко О. О., Масіч С. Ю. Психолого-педагогічний супровід змішаного навчання	323
Нікольський С. Б., Давидова О. О. Мультимедійний сайт підтримки дистанційного навчання програмування Python для учнів в умовах карантину	326
Нікольський С. Б., Пристинська А. Ю. Використання графічних бібліотек Python змістової лінії основи алгоритмізації та програмування	330
Старченко Н. Ю., Шведова Я. В. Сутінки університету: філософська оптика «нових» педагогічних методик навчання	333
Тимощук Г. В. Веб-квест як інноваційна технологія навчання	335
Топольник Я. В. Створення персонального освітньо-наукового середовища майбутнього науковця як необхідна умова ІК-підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів філософії освітньої галузі	340
Упатова І. П. Дистанційне навчання як засіб стимулювання самоосвіти майбутніх бакалаврів біології	344
Шведова Я. В., Водолажський В. К. Роль інформаційно-комунікативних технологій у сучасному підході до вивчення іноземних мов	347
Шведова Я. В., Нуріахметов Д. Д. Етичне використання даних у «цифровому житті» та навчанні	351
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	355

Коваленко О. М.

Херсонський державний університет

МЕТОДИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТ.)

У другій половині ХХ століття на підготовку майбутніх фахівців залізничного транспорту впливали трансформаційні процеси, які відбувалися в системі освіти України. Починаючи з 50-х років урядом постійно приймалися законодавчі акти та розпорядження у галузі освіти, які, зокрема, були спрямовані на покращення рівня підготовки фахівців залізничної галузі, а саме: «Інструкція про планування та облік навчальної роботи у технічних училищах» (1955), «Про деякі питання організації навчальної роботи у технічних училищах» (1966), «Інструкція про проведення випускних кваліфікаційних екзаменів у міських і сільських професійно-технічних і технічних училищах» (1968), «Положення про порядок атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають робітничі професії за різними формами навчання» (1979), «Про основні напрями загальноосвітньої і професійної школи» (1984), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998) тощо.

Звісно ці документи впливали й на організацію процесу навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту.

У цій статті ми поставили за мету охарактеризувати методи навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.

Проведений аналіз навчально-методичної літератури цього періоду дозволяє констатувати, що в 50-70-х роках ХХ століття вченими та методистами широко обговорювалася проблема використання різноманітних методів навчання та відбувалися численні спроби їх класифікації (Н. Верзілін, М. Данилов, Б. Єсіпов, Б. Райков та ін.) [2, с. 9-10]. Не зважаючи на розбіжності поглядів науковців щодо вищезгаданої класифікації, панувала думка, що основними методами навчання є розповідь, пояснення, лекція, бесіда, робота з підручником, виконання вправ, демонстрування, письмові, графічні та лабораторні роботи, екскурсії [2, с. 9-10]. У 50-х роках Н. Верзілін запропонував бінарну систему методів, яка поєднує словесні, наочні та

практичні методи навчання, які базуються на двох методах пізнання – індуктивному та дедуктивному [1, с. 291].

Проведений аналіз історико-педагогічних та архівних матеріалів дозволяє констатувати, що в процесі підготовки майбутніх залізничників в училищах і технікумах вивчалися загальноосвітні (історія, російська мова і література, українська мова і література, іноземна мова), загальнотехнічні (математика, фізика, хімія, економічна географія), спеціальні та технічні дисципліни (креслення, залізничні колії, телеграфія, організація руху, організація вантажних і пасажирських перевезень). Звісно, що при викладанні кожної дисципліни використовувалися різні методи навчання, але основними були: словесні (лекція, бесіда, розповідь, пояснення), наочні (ілюстрування, демонстрування), практичні (усні та письмові вправи, лабораторні роботи), робота з підручником.

Наприклад, при викладанні історії найпоширенішим методом була лекція, а також, іноді, бесіда. Метод бесіди застосовувався при повторенні теми або при вивченні теми, з якою студенти вже були знайомі. При вивченні історичних постатей використовувався метод реферування. Метод оповіді залучався при перегляді історичних кінофільмів [4, с. 195].

При вивченні майбутніми фахівцями залізничного транспорту дисципліни «Організація вантажних і пасажирських перевезень» використовувалися наочні методи навчання (ілюстрування бланків, білетів, плакатів, схем залізничних перевезень), проводилися лабораторні роботи (ведення документації, складання накладних, актів виконаних робіт) та екскурсії на виробництво, де відбувалося ознайомлення з роботою кас, вантажного двору тощо [4, с. 197].

На заняттях з курсу «Будова залізничної колії» викладачі використовували дедуктивний метод, що давало змогу майбутнім фахівцям самостійно зробити висновки щодо експлуатації колії. При викладанні теми «Верхня будова колії» викладач повідомляв загальну інформацію про елементи верхньої будови колії, використовуючи методи розповіді та ілюстрування. Наводячи приклади використання елементів верхньої будови колії, викладач допомагав майбутнім фахівцям сформулювати власні висновки щодо використання елементів верхньої будови колії. Серед словесних методів панували розповідь і пояснення; серед наочних – ілюстрування зображень, малюнків,

плакатів (креслення, зразки колії, зразки аварійного зламу колії, плакати із зображенням засобів збереження колії тощо) [5, арк. 1-6].

При вивченні російської мови та літератури застосовувався метод лекції з елементами ілюстрування, бесіди, обговорення, а також практичні методи: письмові вправи, диктанти, перекази, переписування, написання творів тощо.

На початку 80-х років ХХ століття почали обговорювати питання щодо реформування загальної середньої та професійно-технічної освіти. Як результат, у 1984 році прийняли постанову «Про основні напрями загальноосвітньої і професійної школи», яка передбачала створення єдиного типу професійно-навчального закладу освіти – СПТУ (середнього професійно-технічного училища). У ці роки продовжувався пошук нових, найбільш ефективних методів навчання. Деякі науковці запропонували розділити методи, що використовувалися, на методи викладання (словесні, наочні, практичні, репродуктивні, проблемні, мотивації та стимуляції навчання) та навчання (репродуктивний, продуктивно-практичний, самоконтролю, пошуковий) (Ю. Бабанський, М. Махмутов) [3, с. 105].

У 80-90-х роках ХХ століття поряд із традиційними методами навчання (словесні, наочні, практичні) при підготовці майбутніх фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах України почали широко використовувати проблемно-пошукові методи (проблемне викладання, частково-пошуковий та дослідний методи).

Використання нових методів навчання певно мірою зумовлювалося появою нових спеціальностей. Наприклад, на початку 90-х років ХХ століття в багатьох залізничних закладах професійно-технічної освіти було відкрито спеціальність «Організація перевезення та управління руху на залізничному транспорті», що сприяло пошуку та використанню нових форм і методів практичної роботи. Велика увага приділялася практичному та виробничому навчанню, де студенти могли засвоїти набуті теоретичні знання. Такі навчальні заняття проводилися в уже існуючих та нових допоміжних приміщеннях навчальних закладів: полігони, спеціально обладнані кабінети виробничого навчання, лабораторії, які були оснащені автоматизованим обладнанням та комп'ютерами.

Поступово почали широко застосовувати проблемно-пошукові методи, які дозволяють узагальнити попередні знання й досвід тих, хто навчається, активізувати наявні знання, сформувати необхідні навички

та вміння. Так, при вивченні дисципліни «Поточне утримання та ремонт залізничної колії» викладачем створювалася проблемна ситуація, а саме: заміна полотна залізничного шляху на певній ділянці. В ході обговорення майбутні фахівці мають вирішити низку проблемних питань: який обрати тип рейок, стрілочного перевodu, кріплення, який інструмент застосувати, які сигнали та сигнальні знаки розмістити впродовж колії тощо.

Отже, методи навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах України, які застосовувалися впродовж другої половини ХХ століття під час викладання дисциплін загальноосвітнього, загальноспеціального та спеціального циклів підготовки були різноманітними, постійно вдосконалювалися, своєчасно та ефективно змінювалися, відповідаючи на виклики суспільства та освітньої системи України. Перспективним для подальших наукових розвідок вважаємо дослідження форм, методів та засобів навчання майбутніх залізничників у навчальних закладах України на початку ХХІ століття.

Використані джерела:

1. Дячкова Т. В. Педагогіка професійно-технічної освіти: навчальний посібник. Херсон: Айлант, 2003. 476 с.

2. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения: монографія. Москва: Педагогика, 1981. 186 с.

3. Пермінова А. В. Методи навчання що використовувались в процесі підготовки інженерів-педагогів швейного профілю в вищих навчальних закладах у другій половині ХХ століття. *Молодь і ринок*, 2015. № 5. С. 103-107.

4. Скляренко І. Ю. Характеристика змісту навчання у навчальних закладах Міністерства шляхів сполучення в Україні у 1920-60 рр. ХХ ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи:* зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 55. С. 192-199.

5. Справка о развитии народного образования на ЮЗжд на 1959-1965 гг. *ЦДАВОВУ*. Ф. Р-4924. Оп. 19. Спр. 169. 6 арк.